

Kuuta tervaamaan

Minun nimi on Ananias Heikinpoika Karppinen. Toiset kuiskivat kulmain alta Kiveksen rosvoksi, konnaksi ja ryöväriksi, toiset tervehtivät silmät kirkkaina molemmista olista puristaen. Sanovat *Ka! Karppis-Heikki, astuhan taloon!* Tai kysyvät ilahtuen, jotta *onko siinä Patju-Heikki, Jumalan siunaama mies.*

Sitä ei moni usko, etten ole vielä kahtakymmentäkään. Nähny olen suunnilleen kaiken mitä nähtävissä on. Olen paiskinu töitä kämmenet ratkenneina ja riiannu niin monta hellua, ettei kukaan. Olen mitannu aikaa kultasesta kellosta ja tuntenu nälän kuplivan suolissa kuin liiaksi käyneen viilin. Jo minun joutaahi tästä mennä, jos tämä niikseen tulee menemään.

Kotini on Kiveksen kylällä, Kivesjärven rannalla. Siellä on minulla äiti, veli ja pienet sisarukset. Kivesjärvi on kaikista Kainuun järvistä komein, sen länsipuolelta löytyvät tutut kala-apajat ja itäpuolen rämeestä, kuin luonnottomana oikkuna kohoaa Kivesvaara, korkeampana kuin yksikään vaaroista näillä tienoilla.

Kun olin pikku-ukko vain, äiti kerto, jotta kun iso mies nousee Kivesvaaran laelle, yltää tuo sieltä kurottamaan kuuhun saakka. Niin korkealla se on. Ja kun minä kasvan isoksi, voin koettaa kiivetä sen sirpille killumaan. Ei arvannu äiti, kuinka isoja miehiä meistä kasvaisi, minusta ja veljistäni. Velipuoli Eera nostasi olalleen vaikka hirven, mutta Eeran perään en voi enää kuin sylkästä. Kaikki ne lapsuuden päivät, joina pilkkasimme kirkkoherraa ja Paltamon paksua vallesmannia. Ja Eeralla kun rupeaa parta kasvamaan, niin alkaa mille. Lähtee Ouluun Toripolliisiksi ja pyhäkoulun opettajaksi. Hyi perkele! Se jos jokin on vistoria!

Eera kun läksi Ouluun, se osallistu ensitöikseen voimamieskisoihin ja voitti. Minä jos oisin mennä, oisin voittanu kahta komeammin. Mutta en mennä. Jäin tänne ja nyt koetan pitää Eeran poissa päästäni, mutta kun vilkasen käsiäni, jotka roikkuvat reisieni korkeuvella kuin tuulimyllyn lavat tai kun kurkistan varpasiini, jotka ovat paksut kuin peikolla, tulee veli ja hänen mahtinsa mieleen. Mahtinsa ja sanansa. Kuinka minun ei olisi pitänyt alkaa mille aloin, vaan valita kaita polku ja kuunnella Eeran ohjeita vain.

En ollu paljoa tervatynnyriä korkeampi kun kaukaa etelän kaupungeista tuli meidän kylälle nippu porvariukkoja. Ne mittaili meidän rannat, ostivat asukkaat pois ja niiden perästä rannoille nousi kapitalistien rautaruukki ja miehet saivat käskyn alkaa töihin. Kun sitten minunni viiksenhaivenet alkavat kasvaa, niin jo opettelin jalostamaan toisten tavoin rautamalmia. Meitä oli nelisenkymmentä miestä, malmin kaivoimme Kivesjärven pohjasta. Sen kun sulatimme, saimme valettua harkot ja ploomat, joita herrat myivät Ouluun ja Pietariin saakka. Kotiportailta kun kävelin aamulla hommiin, en ehtiny etes hengästyä. Herrojen ei tarvinnu kulkea sitäkään vähää, nuo kun rakensivat asuntonsa makasiinien ja konehuoneiden kylkeen.

Eeran mielestä ruukin ilmestyminen oli Jumalan lahja. Se oli kuullu papin paasavan semmosta, jotta viimein ejistyksen rattaat pyörivät meillä Kainuussahi. Ruukin herrat panivat mehtiin kyltit ja niissä luki kuulemma jotahi siihen suuntaan, jotta nämä metät kuuluvat jatkossa heille. Me nauroimme sitä, nauroimme oikein makeasti. Metät ovat kaiken maaliman yhteiset! Mehtien ja veen vilja kuuluu kaikille ja niin se on ollu aikojen alusta saakka ja tulee olemaan jatkossahi. - Tuo on taantumuksellista ajattelua, herrat hymähtivät ja pian niistä ejistyksen rattaista kohkasivat kaikki ja minä pyöritin niitä rattaita rahasta, näillä omilla leveillä käsilläni. Mutta pyörittivätkö ne rattaat muuta kuin herrojen taskut täyteen kolikoita, sitä en tiijä. Sillä tuli se päivä kun meille kerrottiin, kuinka herrat olivat päättäneet myyä ruukin pietarilaisille. Se veti meijät kaikki vakaviksi ja kun renki-Aaprami näki sammakon paskantavan ja sen perästä Pisto-Tilta kerto, jotta

niijen ainoa lehmä oli vuotanu verta lypsettäessä, niin me jo tiesimme, että jotain kammoksuttavaa on eessäpäin.

Niijen uusien pietarilaisten riitoihin koko homma lopulta kosahti. Vuosi oli 1867 kun ruukki sulettiin. Meille näytettiin kaksi suuntaa: toinen oli mieron tie ja toinen vietti kohti vainajain varvikkoa. Kumpikaan ei houkuttanu. Viimenen palkka jäi saamatta ja satoa tuli vain sen verran mitä olimme aatelleet tarvihtevamme sen jälkeen mitä oisimme palkkarahoilla muualta hankkineet. Kysyin töitä isänniltä, eivät tarjonneet. Nuo sanoivat, jotta katellaan. Sitkuttelimme seuraavan vuojen, mutta kylmä iski jo elokuussa ja halla korjasi kaiken. Oli pakko pistää sisko matkaamaan Paltamon kylille kerjäämään kunnalta jauhoja ja silloin minusta tuntu, jotta oisin voinu hakata mökkimme seinään reijän. Katellaan vielä, nuo sanoivat siellähi. Katellaan, josko paremmat ajat ovat eessäpäin.

No minä kahtelin. Kahtelin kuinka naapurit ruikuttivat mitä kukakin toisiltaan nälkäänsä ja kahtelin kuinka alimmat isännistä möivät tilansa ylemmilleen. Kahtelin kun töllit yksi toisensa perään tyhjenivät väestä ja perheet lähtivät käet täynnä kantimia laahustamaan kohti kaupunkia ja en tiijä mitä seutuja. Niillä oli posket terävinä ja silmissä kiilto, jollasta en ollu ihmisillä ennen nähny. Kahtelin äitini luisevaa selkää ja pienten siskojen vakavia kasvoja. Äiti sano, jotta ei auta, lähettävä on, mutta hyvä Jumala sentään miten me tällasella sakilla mihinkään lähetään.

Menin mehtään ja istahin kannon nokkaan. Ilta kun hämärty niin huomasin kuinka vainaat olivat tervanneet kuun niin, jotta jälellä oli enää pieni liuska reunaa. Mieleen tuli äitin kertoma, kuinka Rahko-Matti, iso rosvo lähti kerran kuuta tervaamaan. Se halusi tervata kuun, jotta saisi rosvota rauhassa pimeässä, mutta kävihi niin, jotta se tarttu kuuhun kiinni ja on siellä yhä.

Me istuimme kolmisin kauvan: Minä, Matti ja kuu. Lopulta jatkoin matkaa ja kävelin vastaan ruukin ukkojen laatimia kieltokylttejä ja tuumasin, jotta ei. Kotoani en lähe. Söin metästä puolukat, jotta ajatus kulkisi ja laskin, ketkä miehistä eivät olleet vielä lähteneet. Menin kotiin ja sanoin velipojalle Samuelille, jotta nyt on tullu aika koota

yhteen kaikki luotetut, joilla vielä puski päästä hiusta eikä heinää ja näkisimme illansuussa.

Minulla meinasi vesi tirahtaa silmästä kun kuulin, jotta en ollu ainoa, joka ei aikonu lähteä. Se oli niinku ruokaa oisi saatu kun teimme suunnitelman. Sen valmistumiseen meni yksi ainoa ilta. Juho sen keksi, jotta ryöstämme vain niiltä, keillä on varaa tulla ryöstetyiksi. Loput jätämme olemaan. Saaliit jaamme niiden kanssa, jotka vielä eivät ole kuolleet tai lähteneet, tavallaan palkkioksi siitä, että nuo tajusivat väistää ja jäähä sivuun kun ejistyksen rattaat pyörivät koko kylänväen yli. Me hankkisimme syötävää, ennen kuin maot söisivät meitä. Piilottasimme saaliimme Ärjän mehtiin, saaren vaaleitten rantojen suojiin ja tekisimme Ärjään oman paikkamme, minne eivät esivaltain kovat koprat yltäsi.

Sen teimme. Tuossa harjun toisella puolella, saaren lehtevimmässä kohassa istuimme ensimmäistä iltaamme ja pijimme nuotiota. Yöllä kun kävelin rantaan niin näin, miten aurinko väritti taivasta kummilla väreillään. Sillon tuntu, jotta me päihitimme kaikki. Tiesin äitin ja siskojen nukkuvan syvää, kyllyiksi syöneen ihmisen unta ja tällä kertaa se ei ollut Eeran ansiota, vaan minun. Istahin hietikolle ja kuuntelin yötä, lintujen huutoja jossain kaukana niin pitkään, jotta päivä alko valjeta. Siinä hetkessä minulta ei puuttunu mitään ja tiesin, että niin monelta kylämme entiseltä asukilta puuttui ihan kaikki ja nuo kulkivat nälissään ties missä vai makasivatko ruumiina tien penkoilla. Sen ajatuksen kun ajattelin, en saattanu enää itekseni olla vaan kävelin takasi toisten luo.

Nuotion vierellä oli pönikkä täynnänsä muikkukukkoja ja toinen kukkuraisillaan piimää, joka oli maustettu kuminalla. Yksi jos toinenkin nuokkui polviisa nojaten korpirojun voimasta. Samueli laulo ja aina kun sen ääni meinasi yltyä kumeaksi pauhuksi, Mulari toppuutteli ja me muistimme piilotella salapaikkaamme ja laulaa pienemmällä äänellä. Mutta mitä enemmän joimme sitä kovemmaksi laulumme kävi. Se riemu, joka meistä ulos pyrki, sitä en unoha koskaan. Meillä oli täällä valloillaan pieni paratiisi, mutta se ei ollu pappien paratiisi, oli omamme. Miesten paratiisi.

Me panimme vastaan varmalle kuolemalle. Ja sen taiston me voitimme. Esivallan ja Eeran silmissä olemme rosvoja ja hullutioita. Mutta kysykääpä Kivesjärven kyläläisiltä.

Sitä hommaa kesti toista kevättä ja se oli koko kylän hommaa, ei vaan mejän, vaikka me olimme ne keitä kaikesta syytettiin. Kun esivalta hätyytti kasakkajoukot perään, kyläläiset ilmotti meille niijen tulosta savumerkein. Sahasimme Alanteen lahen jäälle railoja niin, etteivät kasakat päässeet Kiveksen kyliä näkemään. Ja kun ne tulivat uuvestaan ja tulivat Ärjään, olimme valmiina. Ajoimme ne takasi rekiinsä, eikä niistä jääny muuta muistoksi meille kuin verisiä turskahuksia vitivalkosella lumella. Ei niissä melskeissä kukaan henkejään heittäny. Silti, sitä sotkua ei tehny mieli katella, ei minulla, eikä kai taivaallakaan, joka peitti sen hävityksen valkealla peitteellään ennen seuraavan aamun valkenemista.

En tiijä rankaistiinko meitä ahneuden syntiin lankeamisesta vai mistä, mutta onnemme käänty. Ensin ne nappasivat Mularin ja määräsivät sille yheksän paria raippoja. Minä otin Mularin paikan, vähän niinku joukon johtomiehenä. Otin kun muut eivät ottaneet. Heti sen perään kylän isännät alkoivat vahtia aittojaan vuoroissa ja me laskimme mitä jäi jällelle vietävää ja hoksasimme Ouluun suuntaavat tervaveneet. Tervakilot möimme joutuin etteenpäin, mutta yhen soutajoukon naama jäi minun mielenperukoille kummittelemaan. - Elä vie meiltä viimesiä, se sano vakavalla äänellä ja seiso tynnyreittensä eessä jalat haarallaan ja käet levällään, eikä väistyny ennen kuin se pantiin väistymään. Se räpiköi ja kauho vettä likasilla koprillaan ja nousi rantaan vasta kun me jo jatkoimme matkaamme. Erehyin kahtomaan taakseni ja sen silmissä oli jotain samaa mitä niijen, jotka täältä olivat nälissään lähteneet. Minkä sille tekemään. Kait se on niin, jotta syötävä on tai se oot sinä ite, jota syyvään. Se on luonnon laki. Vai onko se kapitalistin laki sittenkin, joka pääsi minuun ruukilla kiinnittymään?

Nyt minua jo haetaan, kuulen miesten huuot. Kauhon maata, kauhon kuoppaa mättään sisään, ja sinne työnny nyt kun isojen talojen isot isännät tulevat perässä

koirineen ja kuulen heijän lähestyvän. Missä ovat veljeni, sitä en tiijä. Missä toverit, joita yhtä hyvin veljikseni voisin kuhtua. Toivon, että nuo löytäisivät omat kolonsa illan hämärässä ja että Rahko-Matti tervaisi maiseman umpeen niin, ettei meistä löyvettäsi yhtä ainutta tai jos löyvettäsi, löyvettäsi kaikki.